

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

برنامه درسی رشته

حقوق خصوصی

Private Law

مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته

گروه علوم انسانی
پیشهادی کارگروه تخصصی حقوق

بیت

نام رشته: حقوق خصوصی

عنوان گرایش: -

گروه تحصیلی: علوم انسانی

دوره تحصیلی: کارشناسی ارشد ناپيوسته

زیر گروه تحصیلی: حقوق

نوع مصوبه: بازنگری

پیشنهادی: کار گروه تخصصی حقوق

تاریخ تصویب: ۱۴۰۱/۱۰/۱۲

برنامه درسی بازنگری شده دوره کارشناسی ارشد رشته حقوق خصوصی بر اساس جلسه شماره ۲۱۸ مورخ ۱۴۰۱/۱۰/۱۲ شورای تحول و ارتقای علوم انسانی به شرح زیر تصویب شد:

ماده یک- این برنامه درسی برای دانشجویانی که پس از تصویب این برنامه درسی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی پذیرفته می‌شوند، قابل اجرا است.

ماده دو- این برنامه درسی، جایگزین برنامه درسی رشته حقوق خصوصی مصوب جلسه ۲۹۷ تاریخ ۱۳۷۴/۰۲/۳ شورای عالی برنامه‌ریزی می‌شود.

ماده سه- این برنامه درسی در سه فصل: مشخصات کلی، جدول‌های واحدهای درسی و سرفصل دروس تنظیم شده است و برای اجرا در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی پس از اخذ مجوز پذیرش دانشجو از شورای گسترش آموزش عالی و سایر ضوابط و مقررات مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ابلاغ می‌شود.

ماده چهار- این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ به مدت ۵ سال قابل اجرا است و پس از آن، در صورت تشخیص کارگروه تخصصی مربوطه، نیاز به بازنگری دارد.

دکتر قاسم عموعابدینی

معاون آموزشی

و دبیر شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی

دکتر رضا نقی‌زاده

مدیر کل دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی

و دبیر کمیسیون

اعضای کمیته تخصصی بازنگری دوره کارشناسی ارشد حقوق خصوصی

۱. دکتر عیسائی تفرشی، محمد، عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس (مسئول کمیته تخصصی)
۲. دکتر حسین زاده، جواد، عضو هیأت علمی دانشگاه علم و فرهنگ (دبیر کمیته تخصصی)
۳. دکتر الشریف، محمد مهدی، عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان
۴. دکتر سکوتی نسیمی، رضا، عضو هیأت علمی دانشگاه تبریز
۵. دکتر عبدی پور فرد، ابراهیم، عضو هیأت علمی دانشگاه قم
۶. دکتر قاسمی حامد، عباس، عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی
۷. دکتر قنواتی، جلیل، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران - پردیس فارابی
۸. دکتر کریمی، عباس، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

مشارکت کنندگان در بازنگری تحولی برنامه درسی و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارشد حقوق خصوصی

(به ترتیب حروف الفبا)

۱. دکتر آذین، سید محمد، عضو هیأت علمی دانشگاه علم و فرهنگ
۲. دکتر ابهری، حمید، عضو هیأت علمی دانشگاه مازندران
۳. دکتر ابو عطا، محمد، عضو هیأت علمی دانشگاه سمنان
۴. دکتر اخوان، مهدی، عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبایی
۵. دکتر الشریف، محمد مهدی، عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان
۶. دکتر امینی، مهدی، عضو هیأت علمی دانشگاه شهرکرد
۷. دکتر ایزانلو، محسن، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران
۸. دکتر بابایی، ایرج، عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبایی
۹. دکتر بادینی، حسن، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران.
۱۰. دکتر باریکلو، علیرضا، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران - پردیس
۱۱. دکتر تقی پور، بهرام، عضو هیأت علمی دانشگاه خوارزمی
۱۲. دکتر جاور، حسین، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران - پردیس فارابی
۱۳. دکتر جعفری، امین، عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبایی
۱۴. دکتر جوهری، مهدی، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم قضایی
۱۵. دکتر حاجی نوری، غلامرضا، عضو هیأت علمی دانشگاه تبریز
۱۶. دکتر حسن زاده، مهدی، عضو هیأت علمی دانشگاه قم
۱۷. دکتر حسین زاده، جواد، عضو هیأت علمی دانشگاه علم و فرهنگ
۱۸. دکتر حسینی، مینا، عضو هیأت علمی دانشگاه علم و فرهنگ
۱۹. دکتر حسینی منش، سید محمد محسن، دانش آموخته دکتری دانشگاه تهران - پردیس البرز
۲۰. دکتر حکمت نیا، محمود، عضو هیأت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
۲۱. دکتر دادمرزی، سید مهدی، عضو هیأت علمی دانشگاه قم
۲۲. دکتر دیلمی، احمد، عضو هیأت علمی دانشگاه قم

۲۳. دکتر رجبی، عبدالله، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران - پردیس فارابی
۲۴. دکتر رحیمی، حبیب الله، عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی
۲۵. دکتر رعدی، کامبیز، کارشناس ارشد شرکت سهامی بیمه ایران
۲۶. دکتر رضائی آکردی، حبیب، عضو هیأت علمی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)
۲۷. دکتر زرکلام، ستار، عضو هیأت علمی دانشگاه شاهد
۲۸. دکتر ساورایی، پرویز، عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی
۲۹. دکتر سکوتی نسیمی، رضا، عضو هیأت علمی دانشگاه تبریز
۳۰. دکتر سلطانی، سید ناصر، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران - پردیس فارابی
۳۱. دکتر سلطانی، محمد، عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی
۳۲. دکتر سیدی آرانی، سید عباس، عضو هیأت علمی دانشگاه کاشان
۳۳. دکتر سیفی، غلامعلی، عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی
۳۴. دکتر شعاریان، ابراهیم، عضو هیأت علمی دانشگاه تبریز
۳۵. دکتر شیروانی، خدیجه، دانش آموخته دکتری فقه و حقوق دانشگاه شهید مطهری (ره)
۳۶. دکتر شیروی، عبدالحسین، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران - پردیس فارابی
۳۷. دکتر صاحب، طیبه، عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس
۳۸. دکتر صادقی، محمود، عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس
۳۹. دکتر عادل، مرتضی، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران
۴۰. دکتر عباسی، محمود، عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی
۴۱. دکتر عبدی پور، ابراهیم، عضو هیأت علمی دانشگاه قم
۴۲. دکتر علوی قزوینی، سید علی، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران - پردیس فارابی
۴۳. دکتر علیزاده، عبدالرضا، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران - پردیس فارابی
۴۴. دکتر عیسائی تفرشی، محمد، عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس
۴۵. دکتر قاسمی حامد، عباس، عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی
۴۶. دکتر قائمی، سید رضا، عضو هیأت علمی دانشگاه شهید مطهری (ره)
۴۷. دکتر قناد، فاطمه، عضو هیأت علمی دانشگاه علم و فرهنگ
۴۸. دکتر فنواتی، جلیل، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران - پردیس فارابی
۴۹. دکتر قیاسی، جلال الدین، عضو هیأت علمی دانشگاه قم
۵۰. دکتر کامیار، غلامرضا، مدرس (مدعو) دانشگاه الزهرا (س)
۵۱. دکتر کریمی، سحر، عضو هیأت علمی دانشگاه خوارزمی
۵۲. دکتر کریمی، عباس، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران
۵۳. دکتر مردانی، نادر، عضو هیأت علمی دانشگاه شیراز
۵۴. آقای مرادی باغبهادرانی، هوشنگ، مدرس (مدعو) دانشگاه اصفهان
۵۵. دکتر وحدتی شبیری، سید حسن، عضو هیأت علمی دانشگاه قم

ایمان

فصل یکم

مشخصات کلی برنامه درسی

عنوان برنامه به فارسی: حقوق خصوصی	عنوان برنامه به انگلیسی: Private Law	رشته: حقوق خصوصی گرایش: ندارد
دوره (مقطع): کارشناسی ☐ کارشناسی ارشد ☒ دکتری تخصصی ☐	کار گروه: حقوق	
نوع برنامه: تدوینی (تاسیسی) ☐ بازنگری تحولی ☒	تاریخ تدوین: ۱۳۷۴/۲/۳ تاریخ آخرین بازنگری: دی ۱۴۰۱	

۱-۱- مقدمه

حقوق خصوصی گسترده‌ترین و مهم‌ترین شاخه حقوق است که تمامی روابط حقوقی اشخاص حقیقی و حقوقی جامعه با یکدیگر را در بستر معاملات و قراردادها، تجارت و کسب و کار، بنگاه‌های تجاری، بازارهای مالی و کالا و خدمات، اموال و مالکیت، خانواده و احوال شخصیه، تنظیم می‌کند و هنجارهای لازم را برای رفتار اجتماعی مطلوب ارائه می‌دهد و در صورت وقوع رفتارهای زیان‌بار نسبت به اشخاص حقیقی و حقوقی، قواعد لازم برای جبران خسارت زیان‌دیدگان را فراهم می‌کند.

ضرورت تحول در این رشته مهم حقوقی ناشی از آن است که رشد فزاینده فناوری و تأثیر مستقیم آن بر صنعت و تولید و پیشرفت شگرف ابزارهای ارتباطی به‌ویژه فناوری اطلاعات، تنوع کسب و کارها و فعالیت‌های اقتصادی، روابط اجتماعی و اقتصادی افراد جامعه را به شدت دستخوش تغییر و تحول نموده است. پویایی و تغییر مداوم بستر فعالیت‌ها و ارتباطات افراد جامعه در همه حوزه‌ها و انتقال بخش عظیمی از فعالیت‌های اقتصادی و کسب و کارها به فضای مجازی و گشوده شدن بازارهای جدیدی در این فضا تحت عنوان تجارت الکترونیکی، قواعد حقوق خصوصی به عنوان تنظیم‌گر این روابط را به شدت متأثر از خود و متحول ساخته است چرا که موضوعات و مسائل نوپدید در بسیاری از موارد، قواعد و راه‌حل‌های حقوقی جدیدی را می‌طلبد.

بنابراین، روزآمدی قواعد حقوق خصوصی به‌ویژه در حوزه حقوق قراردادها، حقوق تجارت، حقوق بازارهای مالی و ابزارهای مالی و ابزارهای پرداخت، تجارت الکترونیکی، اموال و مالکیت‌های جدید و نوپدید و همچنین لزوم کارآمدی این قواعد برای تحقق کارآیی اقتصادی و افزایش رفاه افراد جامعه و عدالت معاوضی، یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر و مستلزم تحول در این شاخه از حقوق است.

علاوه بر آن، «حقوق خصوصی ایران» واجد این ویژگی است که بخش مهمی از قواعد آن برگرفته یا متأثر از فقه و شریعت اسلامی است. این در حالی است که در نتیجه تحولات پرشتاب علم و فناوری و روابط اجتماعی و اقتصادی جوامع بشری از یک سوی و اجتناب ناپذیر بودن ارتباطات اجتماعی - اقتصادی افراد جامعه ایرانی با جهان خارج به ویژه در حوزه تجاری و تجارت بین الملل، بسیاری از موضوعات و تأسیس های حقوقی نوپدید از سایر نظام های حقوق و اقتصادی به بستر فعالیت ها و روابط اجتماعی - اقتصادی جامعه ایرانی نیز راه یافته است، ورود عناصر حقوقی جدید و تأسیس ها و موضوعات حقوقی جدید به داخل جامعه ما بطور طبیعی ضرورت بومی سازی قواعد آنها و انطباق این قواعد با احکام شریعت اسلامی را روشن می سازد.

بدین ترتیب، ۴ شاخص **اسلامی بودن**، **بومی بودن** و انطباق قواعد حقوق خصوصی با شرایط فرهنگی و اقتصادی کشورمان و نیز **به روز بودن** این قواعد و پاسخگویی آنها به نیازهای امروز جامعه و اقتضات جدید فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و تأثیر گذاری مثبت آنها در تنظیم روابط اجتماعی اقتصادی و جلوگیری از پیمان شکنی و تعدی به حقوق اشخاص و به طور کلی **کارآمدی** آنها در عرصه اقتصادی و تسهیل بهبود شرایط کسب و کارها، معیارها و شاخص های اصلی تحول حقوق خصوصی است.

بدیهی است، تحول در حقوق خصوصی باید در همه عرصه های مربوط به آن، اعم از قانونگذاری، عرف ها و رویه های تجاری، قضایی و آموزش حقوق باشد و بخش اخیر مستلزم تحول در برنامه آموزشی این رشته و محتوی دروس است و تحول مطلوب در برنامه آموزشی و محتوی دروس زمانی محقق می شود که نظام آموزش عالی ما آموزشی - پژوهشی محور باشد و استاد در ارائه درس، دانشجو را وادار به فکر کردن و اندیشه ورزی نماید. بدون تردید، پژوهشی می تواند مکمل آموزش باشد که علاوه بر آن که استاد را به آخرین دستاوردهای علمی حوزه تخصصی خود رهنمون می سازد، مساله محور بوده و در حل مسائل و مشکلات جامعه به ویژه حوزه تجارت و صنعت مؤثر باشد.

حقوق خصوصی از حوزه های تقابل سنت گرایی و نوگرایی است و فقدان درک صحیح از مسائل و نیازهای زمانه ممکن است موجب ایستایی و ناکارآمدی آن در پاسخگویی به نیازها و مسائل جدید، به اقتضای تحولات جامعه شود و از آنجا که مطابق با اصل چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی و اقتصادی و ... باید بر اساس موازین اسلامی باشد، توجه قانونگذاران و نمایندگان مجلس شورای اسلامی به آرا و اندیشه های صاحب نظران حقوقی و جلب همکاری آنان از یک سوی، و همراهی فقها و فضلاء حوزه های علمیه با حقوقدانان در شناخت مسائل و موضوعات جدید و نوپدید و ارائه راه حل های نو ضروری است و عدم همکاری و هم افزایی در این خصوص می تواند موانع و مشکلات جدی در مسیر بومی سازی و به روز شدن قوانین و مقررات که اصلی ترین منبع حقوق به شمار می روند، ایجاد نماید.

۲-۱- معرفی و تبیین برنامه درسی

موضوع علم حقوق روابط انسان‌ها است و روابط اشخاص جامعه با یکدیگر در همه عرصه‌های حیات اجتماعی موضوع علم حقوق خصوصی است که خود دربردارنده زیرشاخه‌های متعدد است: از روابط افراد خانواده با یکدیگر تا روابط مالی و معاملاتی افراد جامعه و عقود و قراردادها و ساختارها و سازمان‌های تجاری و شرکت‌ها، از بازارهای کالا و خدمات تا بازارهای مالی و فعالیت‌های بیمه و بانکداری، از اموال و مالکیت‌ها تا نظام مسئولیت مدنی و جبران ضررهای ناروا به دیگران و بطور کلی بسیاری از روابط اجتماعی و اقتصادی اشخاص جامعه را در برمی‌گیرد.

بدیهی است، بسیاری از موضوعات مورد مطالعه در رشته حقوق خصوصی و زیرشاخه‌های آن، از جنبه‌های دیگر، موضوع مطالعه در علوم همانند جامعه‌شناسی، اقتصاد، بازرگانی، بانکداری، حسابداری، مدیریت، فلسفه، فقه و ... قرار می‌گیرند، لذا تعامل میان این رشته‌ها به ویژه در حوزه مطالعات میان رشته‌ای می‌تواند بسیار مؤثر و راهگشا باشد.

چرایی و فلسفه وجودی رشته حقوق خصوصی در این است که موضوع آن قواعدی است که تنظیم‌کننده روابط افراد جامعه با یکدیگر در مواردی است که آن روابط ایجاد حق و تکلیف می‌کنند. از آنجا که اخلال در این روابط منجر به تعدی و تجاوز افراد به حقوق یکدیگر و بروز اختلاف و دعاوی عدیده میان افراد جامعه می‌شود، وضع قوانین مناسب به نحوی که موازنه لازم در حقوق و تکالیف طرفین ایجاد نماید و نهادینه سازی این قواعد و اجرای صحیح آنها ضرورتی اجتناب ناپذیر برای تحقق صلح و آرامش و برقراری عدالت اجتماعی و اقتصادی در جامعه است.

اگرچه، رشته حقوق خصوصی می‌تواند دربردارنده زیرشاخه‌ها و گرایش‌های عدیده‌ای همانند حقوق قراردادها، حقوق اموال و مالکیت، حقوق خانواده، حقوق تجارت، حقوق تجارت بین‌الملل، حقوق تجارت الکترونیکی، حقوق شرکت‌های تجاری، حقوق بانکی، حقوق بورس و اوراق بهادار، حقوق بیمه‌های تجاری، حقوق حمل و نقل، حقوق پزشکی، حقوق مسئولیت مدنی، حقوق مصرف‌کننده، حقوق مالکیت‌های فکری و ... باشد، در صورتی که این رشته به صورت جامع و در مفهوم عام خود ارائه شود و به آموزش دانشجو پردازد برنامه درسی و آموزشی آن باید جامع و دربردارنده همه حوزه‌های مطالعاتی این رشته با رعایت اولویت‌ها و اهمیت نظری و کاربردی موضوعات و دروس مربوط باشد.

از این رو، در بازنگری برنامه درسی و سرفصل دروس فعلی این رشته و اصلاح آن، سعی شده است با تغییراتی در برنامه درسی و اضافه کردن دروس جدید اختیاری و بازنگری در محتوی دروس و سرفصل‌ها، خلاءهای موجود پر شود و نیازهای جدید مورد لحاظ قرار گیرد و بخشی از این هدف محقق گردد.

۳-۱- اهداف

تأسیس این رشته به عنوان رشته پایه و مادر تمامی گرایش‌ها و تخصص‌های حقوقی نتایج و اهداف متعددی را در پی دارد:

الف) توسعه علم حقوق و تولید علم در گرایش‌های تابعه این رشته و مطالعه تحولات حقوق موضوعه و میزان انطباق آن با تحولات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه و نیازهای آن.

ب) شناسایی و تبیین نیازها و خلاءهای قانونی برای هدایت نهاد قانونگذار و مراجع مقررات گذاری کشور

ج) مطالعه تطبیقی نظام‌های حقوقی و تحولات و دستاوردهای آنها به منظور استفاده از راه‌حل‌های آنها در مسیر رشد و توسعه نهادهای حقوقی متناسب با رشد و توسعه اقتصادی

د) تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز دستگاه قضایی و دستگاه‌های اجرایی کشور و بنگاه‌های اقتصادی جامعه

ه) افزایش توانایی علمی و تقویت کارآیی عملی کارشناسان حقوقی به منظور افزایش بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی و بنگاه‌های اقتصادی

و) تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز جامعه (همانند وکلا و مشاوران حقوقی) در دفاع از حقوق افراد و احقاق حقوق زیاندیدگان به منظور گسترش عدالت حقوقی

ز) آسیب شناسی قوانین و مقررات و به طور کلی ضعف‌ها و ایرادات نظام حقوقی کشور و ارائه راه‌حل‌ها و پیشنهادها به منظور اصلاح قوانین و مقررات.

۴-۱- ضرورت و اهمیت بازنگری برنامه

ضرورت بازنگری برنامه درسی و سرفصل دروس رشته کارشناسی ارشد حقوق خصوصی در ۴ هدف اسلامی سازی، بومی سازی، روزآمدی و کارآمدی آن نهفته است. ضرورت به روزرسانی از این واقعیت ناشی می‌شود که بسیاری از قوانین حقوقی مرتبط با این رشته متناسب با نیازهای روز و تحولات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشور اصلاح نشده اند و به تبع آن، بسیاری از محتواهای آموزشی از چند دهه پیش تاکنون تغییرات لازم را نداشته اند.

اگرچه تحقق اهداف هر رشته علمی، در پاسخگویی واقعی و کامل به نیازها، منوط به دست‌یابی به آخرین یافته‌ها و دستاوردهای دانش بشری در آن رشته است و در عمل هم بخش مهمی از محتوای برخی از دروس رشته حقوق خصوصی تحت تأثیر نظریات و یافته‌های اندیشمندان حقوقی خارجی است، بومی سازی و انطباق آنها با شرایط فرهنگی، اجتماعی و

اقتصادی و ارزش‌های جامعه ما و هماهنگ نمودن آنها با نظام حقوقی داخلی از یک سوی و سازگار نمودن آنها با موازین فقهی و شریعت اسلامی، ضروری است و لذا این رویکرد در برنامه درسی جدید لحاظ شده است.

علاوه بر مواردی که در بند قبلی بیان شد، از آنجا که در نظام حقوقی ایران، قانون مهمترین منبع قواعد حقوقی است و بخش عمده برنامه و محتواهای دروس این رشته متناسب با وضعیت قوانین موجود است، اما متأسفانه بخش مهمی از قوانین حوزه حقوق خصوصی همانند قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱ و لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷، متناسب با نیازهای جامعه اصلاح و به روز نشده است و بدلیل مشکلات و موانعی که بیگانگان در عرصه روابط اقتصادی و مالی بین‌المللی برای ما ایجاد کرده‌اند، روند پیوستن کشور ما به کنوانسیون‌ها و اسناد بین‌المللی متناسب با نیازها نبوده است.

همچنین، برنامه فعلی درسی این رشته در دوره کارشناسی ارشد مصوب سال ۱۳۷۴ (یعنی حدود ۲۶ سال پیش) است و در این فاصله به روزرسانی نشده است و طبیعتاً روزآمدی لازم را ندارد و با نیازها و تحولات جدید منطبق نیست.

از سوی دیگر، به نظر می‌آید در تعدادی از سرفصل‌های برنامه درسی مصوب ۱۳۷۴ ضابطه اسلامی‌سازی کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

از همه اینها مهم‌تر آن است که در دهه اخیر صاحب‌نظران حقوق خصوصی به اهمیت مطالعات بین‌رشته‌ای و ارتباط وثیق این رشته با گرایش‌های مختلف علوم اقتصادی و بازرگانی بیشتری برده و در تبیین و تفسیر قواعد و ارائه راه حل‌های حقوقی به ابعاد اقتصادی و مالی موضوعات مورد بررسی توجه بیشتری داشته‌اند، نتایج مطالعات و پژوهش‌های یادشده در برنامه جدید لحاظ شده و این امر قطعاً به کارآیی برنامه کمک می‌کند.

همان‌گونه که گفته شد، قواعد حقوق خصوصی تنظیم‌کننده بخش مهمی از روابط اجتماعی و اقتصادی و بیانگر حقوق و تعهدات افراد جامعه است و لذا باید طبیعتی دوگانه داشته باشد و ضمن برخورداری از ثبات نسبی به ویژه در بخش قواعد موجد حق، پویایی و انعطاف لازم و زایش مناسب برای پاسخگویی به نیازهای روز و تحولات نسبتاً سریع اجتماعی، اقتصادی عصر فناوری اطلاعات را داشته باشد. بنابراین، برنامه درسی و آموزشی دانشجویان این رشته باید متناسب و منطبق با این تحولات باشد و لذا با التزام به دو اصل روزآمدی و کارآمدی، در تعریف دروس و تدوین محتوی آنها با کمک استادان متخصص در هر حوزه تخصصی، آخرین تحولات و نیازهای روز شناسایی شده و در برنامه درسی و سرفصل‌ها گنجانده شده و سعی شده است خطوط هدایت‌کننده برنامه هر درس به گونه‌ای باشد که استادان و مدرسان این رشته معلومات خود را همواره به روز نگه دارند و برنامه و محتوی آموزشی ارائه شده به گونه‌ای باشد که استادان و مدرسان این رشته همواره موضوعات نوپدید و مسائل جدید حقوقی در حیطه‌های مختلف را شناسایی و آخرین راه‌حل‌ها را با استفاده از منابع معتبر فقهی و اصول بنیادین نظام حقوقی ملی و قواعد کلی حقوق داخلی، استنباط و به دانشجویان خود ارائه دهند.

علاوه بر آن، در انتخاب سرفصل‌های دروس مختلف، یکی از اولویت‌های همکاران و اعضای کمیته تخصصی رشته حقوق خصوصی، اهمیت کاربردی آنها است و لذا مهارت افزایی و ارتقای توان استفاده دانشجویان این رشته از معلومات نظری خود در حل مسائل عملی، از خطوط اصلی برنامه جدید بوده است که در اهداف، سرفصل‌ها و راهبرد تدریس دروس مختلف بر آن تأکید شده است.

بطور کلی، در تدوین برنامه جدید، استادان همکار که همگی از متخصصین حوزه آموزشی و پژوهشی خود هستند و به ویژه اعضای اصلی کمیته تخصصی این رشته، سعی وافر داشته‌اند که ۴ ضابطه و معیار اسلامی سازی، بومی سازی، روزآمدی و کارآمدی را در برنامه جدید و محتوی دروس رعایت کنند.

لذا می‌توان ادعا داشت که همکاران منتخب برای تدوین سرفصل‌ها و اعضای کمیته تخصصی در امر اسلامی سازی، بومی سازی، روزآمدی و کارآمد کردن محتوی دروس منطبق با نیازها و تحولات اهتمام لازم و کافی را داشته‌اند و در انتخاب دروس برنامه (به ویژه دروس جدید) و محتوای سرفصل‌ها - حسب مورد- این ویژگی‌ها لحاظ شده است.

۵-۱- تاریخچه رشته تحصیلی

رشته حقوق خصوصی از قدیمی‌ترین و بنیادی‌ترین رشته‌های حقوق در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی داخلی و خارجی است. در ایران قدمتی ۷۰ ساله و در برخی دانشگاه‌های جهان قدمت آن به چند قرن پیش برمی‌گردد. از آن زمان تاکنون، تحولات زیادی داشته و ده‌ها گرایش از آن منبث شده است.

در نظام آموزشی ایران، در دو دهه اخیر رشته‌های حقوق تجارت بین‌الملل، حقوق اقتصادی، حقوق تجاری اقتصادی بین‌المللی، حقوق اسناد و قراردادهای تجاری، حقوق حمل و نقل تجاری، حقوق شرکت‌های تجاری، حقوق ثبت اسناد و املاک، فقه و حقوق اقتصادی، حقوق تجارت الکترونیکی، حقوق نفت و گاز، حقوق مالی - اقتصادی، فقه و حقوق خصوصی، حقوق خانواده، فقه و حقوق خانواده، حقوق مالی از گرایش‌های جدید و مجزاشده از رشته پایه حقوق خصوصی، در برنامه دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور بوده است.

بنابر این، چشم‌انداز پیش روی این رشته، گسترش و توسعه آن را همراه با رشد و توسعه فناوری و اقتصادی جوامع و تغییر سریع الگوها و روش‌های کسب و کار و سبک زندگی، اجتناب ناپذیر ساخته است و مرزهای سنتی این رشته با سایر علوم انسانی روز به روز کمرنگ‌تر می‌شود و ضرورت مطالعات میان رشته‌ای و افزایش معلومات علمی استادان و مدرسان و دانشجویان این رشته در حوزه‌های دیگر بیش از پیش نمایان می‌شود. بنابراین، برنامه درسی این رشته باید هر از چندگاهی بازننگری و متناسب با نیازها و تحولات، به روز رسانی شود.

جدول ۱ - دانشگاه‌های دارای رشته حقوق در مقطع کارشناسی ارشد

ردیف	نوع دانشگاه	نام دانشگاه
۱.	دولتی	دانشگاه های تهران، شهید بهشتی، تربیت مدرس، علامه طباطبایی
۲.		دانشگاه های قم، کاشان، اصفهان، یزد، شهید چمران، مازندران، گیلان، بیرجند، زاهدان، امام خمینی قزوین، ارومیه، سمنان
۳.		دانشگاه های شیراز، باهنر کرمان، مشهد، تبریز، رازی، بوعلی
۴.	آزاد اسلامی	علوم و تحقیقات، تهران مرکز، تهران جنوب، تهران شمال
۵.		قم، اراک، نراق، مشهد، تبریز، ارومیه، کرمانشاه، خرم آباد
۶.		تهران مرکز
۷.	مؤسسات آموزش عالی غیر انتفاعی	دانشگاه علم و فرهنگ
۸.		دانشگاه مفید
۹.		دانشگاه شمال
۱۰.	پیام نور	پیام نور تهران
۱۱.		پیام نور مشهد
۱۲.		پیام نور اصفهان

۱-۶- ساختار (برنامه‌ریزی) آموزشی رشته

- روش نیازمحور
 - روش آرمان‌محور
 - روش متمرکز بر توسعه مرزهای دانش
 - روش مهارت‌محور (تأمین نیازهای جامعه در موضوع مرتبط با برنامه)
- ۲- در ساختار برنامه‌ریزی آموزشی کارشناسی ارشد رشته حقوق خصوصی ضمن رعایت هر چهار روش یاد شده، توجه برنامه آموزشی باید بیشتر معطوف به روش نیازمحور و روش مهارت‌محور باشد. از این رو، در تدوین برنامه دروس روش‌هایی به کار گرفته شده است تا ضمن اینکه زمینه‌های آرمان‌گرایی نسبی و نیز شناسایی استعدادهای آماده برای تلاش در عرصه توسعه مرزهای دانش را فراهم می‌آورد، تمرکز آن بر تأمین نیازهای کشور و تربیت نیروهای متعهد و متخصص برای ارائه خدمات علمی و حرفه‌ای حقوقی در عرصه مسائل کاربردی سازمانها و نهادهای عمومی و خصوصی مرتبط با عرصه‌های متنوع حقوق خصوصی باشد.

۱-۷- تعداد و نوع واحدهای درس

جدول ۲- توزیع واحدها

جمع واحد	نوع دروس
۱۶	تخصصی الزامی
۱۲	تخصصی اختیاری
۴	پایان نامه
۳۲	کل
طول دوره تحصیل: ۲ سال	

۸-۱- مهارت، توانمندی و شایستگی دانش آموختگان

جدول ۳- مهارت، توانمندی و شایستگی دانش آموختگان

مهارت‌ها، شایستگی‌ها و توانمندی‌های ویژه	دروس مرتبط
مهارت، شایستگی و توانمندی در تجزیه و تحلیل و حل مسائل حقوق مدنی و تجاری	حقوق مدنی ۱ و ۲، حقوق تجارت ۱ و ۲، ضمان قهری (مسئولیت مدنی)، حقوق مدنی- اموال و مالکیت، حقوق مدنی- خانواده، اصول فقه و قواعد فقه
مهارت و توانمندی شناخت و حل مسائل حقوقی سایر علوم	حقوق پزشکی، حقوق تجارت الکترونیکی، حقوق بورس و اوراق بهادار، حقوق بانکی، حقوق بیمه های تجاری، حقوق ساختمان، حقوق قراردادهای مهندسی و ساخت، حقوق ورزشی، حقوق رقابت و حقوق مصرف
مهارت و توانمندی در مقایسه حقوق داخلی با قوانین بین المللی و نظامهای حقوقی مطرح دنیا و شناخت نقاط قوت و ضعف آنها	حقوق مدنی تطبیقی، حقوق تجارت تطبیقی، حقوق تجارت بین المللی، داوری تجاری بین المللی و حقوق کشورهای اسلامی
مهارت و توانمندی در بکارگیری قواعد شکلی حقوق در عرصه عمل و دفاع از حقوق عمومی و خصوصی اشخاص	آیین دادرسی مدنی، اجرای احکام مدنی و اسناد، حقوق ثبت املاک و داوری تجاری بین المللی
مهارت‌ها، شایستگی‌ها و توانمندی‌های عمومی	دروس مرتبط
مهارت و توانمندی استفاده از منابع حقوق خصوصی به زبان عربی و انگلیسی و نیز شایستگی و مهارت انجام مطالعات و پژوهش های علمی	متون فقه، اصول فقه، قواعد فقه، متون حقوقی به زبان انگلیسی یا فرانسوی، فقه مدنی تطبیقی، حقوق مدنی تطبیقی، حقوق تجارت تطبیقی، حقوق کشورهای اسلامی
شناخت ریشه‌ها و مبانی قواعد حقوق مدنی	متون فقه، قواعد فقه، اصول فقه، فقه مدنی تطبیقی، حقوق مدنی ۱ و ۲، حقوق مدنی- خانواده، حقوق مدنی- اموال و مالکیت، ضمان قهری (مسئولیت مدنی)، منطق حقوق و فلسفه حقوق

۹-۱- شرایط و ضوابط ورود به دوره

- دارا بودن مدرک کارشناسی در یکی از رشته‌های «حقوق»، «علوم قضایی»^۱ و «فقه و حقوق اسلامی»^۲ از یکی از دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی ایران و یا دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی معتبر خارجی مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جمهوری اسلامی ایران^۳.
- تبصره: سایر رشته‌های حقوق مرتبط با رشته کارشناسی ارشد حقوق خصوصی که توسط کارگروه حقوق شورای تحول و برنامه ریزی آموزش عالی تعیین و ابلاغ می‌شود.
- دارا بودن شرایط پذیرش دانشجو طبق ضوابط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری،
- موفقیت در آزمون ورودی و گزینش دانشجو،
- پذیرش دانشجو به شیوه متمرکز با آزمون سراسری.

۱۰-۱- وضعیت اساتید مورد نیاز

با توجه به نوع دروس پیش بینی شده در برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، استادان مورد نیاز در این رشته باید دارای مدرک دکترای تخصصی در رشته حقوق خصوصی و سایر رشته‌های مرتبط متناسب با برنامه درسی این رشته (همانند دکتری فقه و حقوق اسلامی یا مدرک سطح ۴ حوزوی برای تدریس دروس فقه و اصول) باشند و با توجه به این که گرایش تخصصی دانش آموختگان دوره دکتری با عنوان رساله آنها تعیین می‌شود، به منظور تدریس هر یک از مجموعه‌های دروس این رشته، از استادان دارای سابقه پژوهشی منعکس در رساله دکتری و یا سایر پژوهش‌های انجام شده در قالب کتاب‌ها یا مقالات مرتبط با آن دروس و واجد صلاحیت‌های مدرسی استفاده شود.

با توجه به گذشت بیش از چندین دهه از اجرای دوره کارشناسی ارشد و دکتری حقوق خصوصی در دانشگاه‌های معتبر کشور از یک سو و تنوع دروس اختیاری پیش‌بینی شده در برنامه جدید از سوی دیگر، کمبود خاصی در زمینه تأمین استاد در دانشگاه‌های مجری این دوره احساس نمی‌شود.

^۱ منظور از رشته «علوم قضایی»، منحصرأ دوره کارشناسی پیوسته علوم قضایی مطابق برنامه مصوب شورای عالی برنامه ریزی است و شامل رشته‌های مشابه دیگر نخواهد بود.

^۲ منظور از این رشته، برنامه درسی کارشناسی پیوسته رشته فقه و حقوق اسلامی، مصوب ۱۴۰۱/۷/۹ شورای عالی برنامه ریزی است.

^۳ پذیرفته شدگانی که مدرک تحصیلی کارشناسی حقوق یا علوم قضایی ندارند، باید با تشخیص گروه مربوط حداکثر ۱۲ واحد را به عنوان دروس جبرانی از میان واحدهای دروس دوره کارشناسی حقوق در نیمسال یکم تا دوم تحصیلی خود انتخاب و بگذرانند.

۱-۱۱- مواد آزمون ورودی و ضرایب آنها

جدول ۴- مواد آزمون ورودی و ضرایب آنها

ردیف	مواد آزمون	ضریب
۱	حقوق مدنی	۳
۲	متون فقه	۲
۳	حقوق تجارت	۲
۴	متون حقوقی	۲
۵	آیین دادرسی مدنی	۱

۱-۱۲- گام‌های طی شده برای بازنگری برنامه

فصل دوم

جدول عناوین و مشخصات دروس

۱-۲- جدول عناوین و مشخصات دروس

جدول (۱)- جدول کلی واحدهای درسی رشته حقوق خصوصی مقطع کارشناسی ارشد

جمع واحدهای درسی	نوع واحدهای درسی				طول دوره تحصیلی
	پایان نامه	تخصصی اختیاری	تخصصی الزامی	جبرانی	
۳۲	۴	۱۲	۱۶	۱۲ (ارزش واحد صفر)	۲ سال

نکته: ساعت آموزش برای هر واحد نظری ۱۶ ساعت، عملی ۳۲ ساعت، کارگاهی ۴۸ ساعت و کار آموزشی (کارورزی) ۶۴ ساعت است.

جدول (۲) - عنوان و مشخصات کلی دروس جبرانی *

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	نوع واحد			تعداد ساعات		پیش نیاز	هم نیاز
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی		
۱	حقوق مدنی (۳) - کلیات قراردادها	۳	☒			۴۸		ندارد	
۲	حقوق مدنی (۴) - الزامات خارج از قرارداد	۲	☒			۳۲		ندارد	
۳	حقوق مدنی (۶) - عقود معین - قسمت (الف)	۳	☒			۴۸		ندارد	
۴	حقوق مدنی (۷) - عقود معین - قسمت (ب)	۳	☒			۴۸		ندارد	
۵	حقوق تجارت (۲) - شرکت های تجاری	۲	☒			۳۲		ندارد	
۶	حقوق تجارت (۳) - اسناد تجاری	۲	☒			۳۲		ندارد	
۷	اصول فقه (۱)	۲	☒			۳۲		ندارد	
۸	متون فقه (۱) - فقه معاملات	۲	☒			۳۲		ندارد	

- **تذکره:** پذیرفته شدگانی که مدرک تحصیلی کارشناسی حقوق یا علوم قضایی ندارند، باید با تشخیص گروه مربوط حداکثر ۱۲ واحد را به عنوان دروس جبرانی از میان واحدهای دروس دوره کارشناسی حقوق در نیمسال یکم تا دوم تحصیلی خود انتخاب و بگذرانند.

جدول (۳) - عنوان و مشخصات کلی دروس تخصصی الزامی

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	نوع واحد			تعداد ساعات		پیش نیاز	هم نیاز
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی		
۱	حقوق مدنی (۱) - حقوق قراردادها	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۲	حقوق مدنی (۲) - عقود معین	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۳	ضمان قهری (مسئولیت مدنی)	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۴	متون فقه	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۵	اصول فقه	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۶	حقوق تجارت (۱)	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۷	روش تحقیق در حقوق	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۸	متون حقوقی (به زبان انگلیسی یا فرانسوی)	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	

جدول (۴) - عنوان و مشخصات دروس تخصصی اختیاری (۱- خوشه دروس حقوق تجاری و اقتصادی)

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	نوع واحد			تعداد ساعات		پیش نیاز	هم نیاز
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی		
۱	حقوق تجارت (۲)	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۲	حقوق داوری تجاری بین المللی	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۳	حقوق تجارت بین المللی	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۴	حقوق تجارت تطبیقی	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۵	حقوق مالکیت فکری	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۶	حقوق حمل و نقل بین المللی کالا	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۷	حقوق بورس و اوراق بهادار	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	
۸	حقوق بانکی	۲	☒			۳۲	ندارد	ندارد	

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	نوع واحد			تعداد ساعات		پیش نیاز	هم نیاز
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی		
۹	حقوق خصوصی اقتصادی	۲	☒			۳۲		ندارد	ندارد
۱۰	حقوق تجارت الکترونیکی	۲	☒			۳۲		ندارد	ندارد
۱۱	حقوق رقابت	۲	☒			۳۲		ندارد	ندارد
۱۲	حقوق مصرف	۲	☒			۳۲		ندارد	ندارد
۱۳	حقوق دریایی	۱	☒			۱۶		ندارد	ندارد
۱۴	حقوق بیمه های تجاری	۲	☒			۳۲		ندارد	ندارد

- تذکره: دانشجویان می بایست با نظر گروه آموزشی، تعداد ۱۲ واحد از دروس اختیاری را انتخاب و بگذرانند.
- خوشه بندی دروس اختیاری، هیچ گونه الزام و محدودیتی برای گروه آموزشی، دانشکده و دانشجویان ایجاد نمی کند.

جدول (۵) - عنوان و مشخصات دروس تخصصی اختیاری (۲- خوشه دروس حقوق مدنی) *

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	نوع واحد			تعداد ساعات		پیش نیاز	هم نیاز
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی		
۱	حقوق مدنی - اموال و مالکیت	۲	☒			۳۲		ندارد	
۲	حقوق مدنی - خانواده	۲	☒			۳۲		ندارد	
۳	حقوق مدنی تطبیقی	۲	☒			۳۲		ندارد	
۴	حقوق بین الملل خصوصی (تعارض قوانین و دادگاه‌ها)	۲	☒			۳۲		ندارد	
۵	آیین دادرسی مدنی	۲	☒			۳۲		ندارد	
۶	اجرای احکام مدنی و اسناد	۲	☒			۳۲		ندارد	
۷	حقوق ثبت املاک	۱	☒			۱۶		ندارد	
۸	حقوق ورزشی	۲	☒			۳۲		ندارد	

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	نوع واحد			تعداد ساعات		پیش نیاز	هم نیاز
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی		
۹	حقوق پزشکی	۲	☒			۳۲		ندارد	ندارد
۱۰	حقوق ساختمان	۲	☒			۳۲		ندارد	ندارد
۱۱	حقوق قراردادهای مهندسی و ساخت	۲	☒			۳۲		حقوق مدنی (۱) - حقوق قراردادها	ندارد

- تذکره: دانشجویان می بایست با نظر گروه آموزشی، تعداد ۱۲ واحد از دروس اختیاری را انتخاب و بگذرانند.
- خوشه بندی دروس اختیاری، هیچ گونه الزام و محدودیتی برای گروه آموزشی، دانشکده و دانشجویان ایجاد نمی کند.

جدول (۶) - عنوان و مشخصات دروس تخصصی اختیاری (۳- خوشه دروس حقوق اسلامی و فلسفی)

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	نوع واحد			تعداد ساعات		پیش نیاز	هم نیاز
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی		
۱	فقه مدنی تطبیقی	۲	☒			۳۲		ندارد	ندارد
۲	قواعد فقه	۲	☒			۳۲		ندارد	ندارد
۳	مبانی کلامی حقوق اسلامی	۱	☒			۱۶		ندارد	ندارد
۴	آیات الاحکام	۱	☒			۱۶		ندارد	ندارد
۵	منطق حقوق	۲	☒			۳۲		ندارد	ندارد
۶	فلسفه حقوق	۲	☒			۳۲		ندارد	ندارد
۷	تاریخ حقوق	۲	☒			۳۲		ندارد	ندارد
۸	حقوق کشورهای اسلامی	۲	☒			۳۲		ندارد	ندارد

- تذکره: دانشجویان می بایست با نظر گروه آموزشی، تعداد ۱۲ واحد از دروس اختیاری را انتخاب و بگذرانند.
- خوشه بندی دروس اختیاری، هیچ گونه الزام و محدودیتی برای گروه آموزشی، دانشکده و دانشجویان ایجاد نمی کند.

